

EUROOPA KOHTU OTSUS

29. november 1983*

[...]

Kohtuasjas 181/82,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel esitatud Arrondissementsrechtbank Den Haagi presidendi eelotsusetaotlus, millega soovitakse nimetatud kohtus pooleliolevas menetluses järgmiste poolte vahel:

Roussel Laboratoria BV, registrijärgne asukoht Hoevelaken,

Duphar BV, registrijärgne asukoht Amsterdam,

Merck, Sharp & Dohme BV, registrijärgne asukoht Haarlem,

Essex (Nederland) BV, registrijärgne asukoht Amstelveen,

Kabivitrum BV, registrijärgne asukoht Amsterdam,

CN Schmidt BV, registrijärgne asukoht Amsterdam,

Willpharma BV, registrijärgne asukoht Amsterdam,

Tendo-Haco Farmacie BV, registrijärgne asukoht Wapenveld,

ACF Chemiefarma NV, registrijärgne asukoht Amsterdam,

Clin Midy BV, registrijärgne asukoht Maassluis,

Nederlandse Associatie van de Farmaceutische Industrie („Nefarma“), registrijärgne asukoht Utrecht,

ja

Madalmaad (majandusminister ning tervishoiu- ja keskkonnaminister),

eelotsust EMÜ asutamislepingu mitmete sätete, eelkõige artiklite 3, 5, 7, 30, 85 ja 86 tõlgendamise kohta seoses imporditud ravimite hindu käsitleva Madalmaade õigusaktiga,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president J. Mertens de Wilmars, kodade esimehed T. Koopmans, K. Bahlmann ja Y. Galmot, kohtunikud P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, G. Bosco ja U. Everling,

kohtujurist: S. Rozès,

kohtusekretär: P. Heim,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

Põhjendused

1. 14. juuli 1982. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 20. juulil 1982, saatis Arrondissementsrechtbank Den Haagi president EMÜ asutamislepingu artikli 177 kohaselt Euroopa Kohtule eelotsuse saamiseks mitu küsimust EMÜ asutamislepingu artikli 3 punkti f, artiklite 5, 7, 30, 85 ja 86 ning teatavate ühenduse õiguse põhimõtete tõlgendamise kohta, et teha kindlaks, kas imporditud ravimite hindu käsitlevad siseriiklikud õigusaktid on ühenduse õigusega kokkusobivad.

2. Küsimused tekkisid ajutise õiguskaitse menetluses, mille algatasid Madalmaade vastu 10 ravimiettevõtjat ja Nederlandse Associatie van de Farmaceutische Industrie „Nefarma” (Madalmaade ravimitööstuse liit), nõudes korralduse Prijzenbeschikking registeregenesmiddelen 1982 (registreeritud ravimite hindu käsitlev 1982. aasta korraldus) (Staatscourant nr 107, 9.6.1982, lk 7) kohaldamise peatamist; kõnealune korraldus on vastu võetud Prijzenweti (hinnaseadus) alusel, mis annab pädevatele ministritele õiguse kehtestada maksimumhindu, kui nad leiavad, et see on vajalik tulenevalt avalikest sotsiaalsetest või majanduslikest huvidest.

3. Kuni 1982. aasta juunini reguleeriti nii Madalmaades toodetud ravimite kui ka imporditud ravimite hindu korraldusega Prijzenbeschikking goederen en diensten 1982 (kaupade ja teenuste hindu käsitlev 1982. aasta korraldus) (Staatscourant nr 250, 29.12.1981, lk 6), mis kodumaiste ravimite suhtes kehtib ka praegu. Selle korraldusega keelatakse tootjatel müüa kodumaisel turul kaupu kallimalt kui 100,9% võrdlushinnast, milleks on enne 28. novembrit

1981 kehtinud hind, pluss-miinus tooraine ja lisamaterjalide ostuhindade, veokulude ning aktsiiside ja käibemaksu kõikumistele vastav summa. Ettevõtjatel on keelatud müüa kaupu kallimalt kui 105% ostuhinnast, millele on lisatud käibemaks ja enne võrdluskuupäeva ehk 28. novembrit 1981 kehtinud kasumimarginaal ja.

4. Registreeritud ravimite hindu käsitleva korraldusega kehtestati erieeskirjad imporditud ravimite suhtes. Korralduse seletuskirjast, mis on lisatud eelotsusetaotlust käsitlevale korraldusele, nähtub selgelt, et pädevate ministrite arvates sisaldas varem kohaldatud õigusakt üksnes piiratud võimalusi imporditud ravimite hinna reguleerimiseks, kuna nende toodete impordihinnad olid sageli kõrgemad kui hinnad teatavates päritoluriikides, kus ravimihindade tase oli madalam, ning Prijzenbeschikking goederen en diensten 1982 alusel oleks saanud need kõrged impordihinnad ostjatele edasi kanda. Seepärast keelati registreeritud ravimite hindu käsitleva korraldusega imporditud ravimite müük kõrgema hinnaga, kui päritoluriigis enne 15. maid 1982 viimati sarnasel juhul ja sama suurusega pakendi puhul kehtinud baashind, pluss-miinus summa, mille võrra tootja baashind oli sellest kuupäevast alates tõusnud või langenud, millele lisanduvad otsesed kulud ja enne võrdluskuupäeva ehk 15. maid 1982 kohaldatud kasumimarginaal või Prijzenbeschikking goederen en diensten 1982 kohaselt lubatud maksimaalne kasumimarginaal ning käibemaks.

5. Hagejad väitsid põhikohtuasjas eelkõige, et kõnealune õigusakt on vastuolus EMÜ asutamislepingu artiklitega 30 ja 7, artikli 3 punktiga f, artiklitega 85 ja 86 ning võrdset kohtlemist, proportsionaalsust, õiguskindlust, ning õigusaktide nõuetekohast ja täpset koostamist käsitlevate ühenduse õiguse aluspõhimõtetega. Madalmaad väitsid vaidlusalust registreeritud ravimite hindu käsitlevat korraldust kaitstes eelkõige, et ühendusesisest kaubandust ei kahjustata juhul, kui siseriiklikud asutused võtavad vastu meetmeid vältimaks ühisturu kunstlikku jagamist kahetasandilise hinnasüsteemi abil, mida mõningad ravimiettevõtjad kasutavad.

6. Arrondissementsrechtbanki president leidis, et kohtuasjas tehtav otsus sõltub mitmete ühenduse õiguse normide tõlgendamisest ning saatis Euroopa Kohtule järgmised eelotsuseküsimused:

„1. Pidades silmas Madalmaade kui ühenduse liikmesriigi argumenti, siis kas registreeritud ravimite hindu käsitlevat 1982. aasta korraldust tuleb käsitada:

– EMÜ asutamislepingu artikliga 30 keelatud koguselise piiranguga samaväärse toimega meetmena?

– EMÜ asutamislepingu artikliga 7 keelatud diskrimineerimisena?

2. Kas EMÜ asutamislepingu artiklit 3 punkt f ja artiklit 5, koostoimes artiklitega 85 ja 86, on vahetu mõju?

3. Kui 2. küsimuse vastus on jaatav, siis kas Madalmaad on registreeritud ravimite hindu käsitleva 1982. aasta määruse vastuvõtmisega neid artikleid rikkunud?

4. Kas võrdse kohtlemise, proportsionaalsuse, õiguskindluse ning õigusaktide nõuetekohase ja täpse koostamise põhimõtetel on antud juhul vahetu mõju?

5. Kui 4. küsimuse vastus on jaatav, siis kas Madalmaad on registreeritud ravimite hindu käsitleva 1982. aasta määruse vastuvõtmisega rikkunud mõnda neist põhimõtetest?"

Madalmaade ravimiturg

7. Enne neile küsimustele vastamist tuleb põhikohtuasja kontekstis läbi vaadata mõningad kõnealuste siseriiklike õigusaktide kohaldamisalasse kuuluva Madalmaade ravimituru omadused.

8. On teada, et ravimite hinnad erinevad liikmesriigiti olulisel määral. Samas kui mõningates liikmesriikides, sealhulgas Belgias, Prantsusmaal ja Itaalias on hinnatase madal, on Madalmaad üks neist liikmesriikidest, kus nii kodumaiste kui ka importravimite hinnad on kõrged. Need erinevused tulenevad eelkõige õigusaktidest, millega mõningatel liikmesriikidel lubatakse otseselt või sotsiaalkindlustusalaste meetmete vastuvõtmise kaudu sekkuda hinnakujundusse.

9. Ravimituru tunnuseks on väga suured, mitmes riigis või isegi kogu maailmas tegutsevad ettevõtjad, kellel on võimalik oma hinnapoliitikat kohandada vastavalt konkreetsetel siseriiklikul turul valitsevatele tingimustele. Ravimite lõpptarbijal on üldjuhul üksnes väga piiratud mõju ravimite valikule, mida ta enamasti kasutab arsti ettekirjutuse alusel, ning üldjuhul on ta odavamate ravimite kasutamisest rahalises mõttes vähe huvitatud, kuna tema kulud kannab sotsiaalkindlustus. Sellises olukorras ravimite hindadel peaaegu puudub mõju ravimiettevõtjate vahelisele konkurentsile ning tootjate poolt ravimite sihtriikides võetavad erinevad hinnad on põhimõtteliselt võimalik hõlpsasti tarbijale üle kanda.

10. Umbes 80% Madalmaades kasutatavatest ravimitest imporditakse teistest liikmesriikidest. Samas on umbes 80% Madalmaades toodetavatest ravimitest ette nähtud ekspordiks.

11. Vaidlusaluse registreeritud ravimite hindu käsitleva korralduse eesmärk on alandada imporditud ravimite kõrgeid hindu Madalmaade turul, jättes madalamate ravimihindadega liikmesriikides asuvad tootjad ilma võimalusest muuta liikmesriigiti oma hindu olenevalt ravimite sihtkohast, milleks antud juhul on Madalmaade turg. Välismaised tootjad seatakse olukorda, kus nad on sunnitud langetama hinnad päritoluriigis kehtivale tasemele, kuna vastasel juhul kaotavad nad võimaluse oma tooteid Madalmaade turul müüa.

Artikli 30 kohaldamine

12. Arrondissementsrechtbanki presidendi esimese küsimuse esimese osaga soovitakse sisuliselt teada, kas EMÜ asutamislepingu artiklit 30 tuleb tõlgendada selliselt, et eespool nimetatuga sarnase imporditud kaupade hindu käsitleva siseriikliku õigusakti vastuvõtmine on keelatud.

13. Põhikohtuasja hagejate väitel tuleb artiklit 30 tõlgendada selliselt, et antud juhul vaidluse all olev õigusakt on koguselise piiranguga samaväärse toimega meede, kuna see piirab kaubandust, takistades ravimitarnijal müüa oma tooteid kasumlike hindadega, kuna teatavate liikmesriikide poolne kunstlik sekkumine ravimihindade piiramiseks muudab tegelikke kulusid katva hinnaga müügi neis liikmesriikides võimatuks.

14. Madalmaade valitsus märgib, et sellealaste ühenduse õigusaktide puudumise korral on liikmesriikidel õigus vastu võtta kaupade hindu reguleerivaid eeskirju. Vaidlusalune registreeritud ravimite hindu käsitlev korraldus moodustab osa ravimihindu reguleerivast üldisest süsteemist. See ei põhjusta imporditud ravimite vähemsoodsat kohtlemist, kuna importijad võivad kasutada neid baashindu, mida tootja võtab tootjaliikmesriigis tarbimiseks mõeldud toodetelt, ning rakendada sama kasumimarginaali. Liikmesriigil on õigus võidelda liikmesriikidevaheliste hinnaerinevuste vastu, mis tulenevad ühisturu ebapiisavast toimimisest ning kaheastmelise hinnasüsteemi kohaldamisest mõningate tootjate poolt.

15. Komisjon leiab, et siseriiklikud meetmed, millega reguleeritakse imporditud toodete hindu lähtuvalt tootjariigis tarbimiseks mõeldud toodetele kehtivatest tootja baashindadest, ei ole iseenesest koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmed. Vastupidise olukorraga oleks aga tegemist juhul, kui imporditud toodete müük muutetaks võimatuks või kodumaiste toodete müügist oluliselt keerukamaks seetõttu, et tootjaliikmesriigis kehtestatud hind on tegelike tootmiskulude katmiseks liiga madal. Komisjoni arvates on käesoleval juhul siseriikliku kohtu ülesandeks otsustada, kas sellise juhtumiga on tegemist, võttes arvesse ühenduse ravimituru omadusi.

16. EMÜ asutamislepingu artikliga 30 keelatakse liikmesriikidevahelises kaubanduses kõik koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmed. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleb sellise toimega meetmetena käsitada kõiki meetmeid, mis võivad otse või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt takistada liikmesriikidevahelist kaubandust.

17. Euroopa Kohus on neid põhimõtteid korduvalt kohaldanud hinnakontrollisüsteemidele, mis kehtivad ühtviisi nii kodumaistele kui ka importtoodetele (vt 26. veebruari 1976. aasta otsus kohtuasjas 62/75: *Tasca*, EKL 1976, 291, 26. veebruari 1976. aasta otsus liidetud kohtuasjades 88–90/75: *Sadam*, EKL 1976, 323, 24. jaanuari 1978. aasta otsus kohtuasjas 82/77: *Van Tiggele*, EKL 1978, 25, 6. novembri 1979. aasta otsus liidetud kohtuasjades 16–20/79: *Danis*, EKL 1979, 3277). Euroopa Kohus on leidnud, et kuigi kõnealused süsteemid ei ole iseenesest koguseliste piirangutega samaväärse toimega, võib neil olla selline toime juhul, kui hinnad kehtestatakse tasemel, kus imporditud toodete müük muutub võimatuks või kodumaiste toodete müügist keerukamaks.

18. Olukorras, millele viidatakse käesoleval juhul tõstatatud küsimuses, ei kohaldata õigusakte kodumaiste ja imporditud toodete suhtes ühetaoliselt, vaid nende kahe tooterühma puhul on kasutusel kaks erinevat eeskirjade kogumit, mis on kehtestatud erinevate korraldustega ning erinevad ka sisu poolest. Kodumaiseid tooteid käsitleva õigusaktiga külmutatakse hinnad konkreetse kuupäeva seisuga ning neid on lubatud suurendada üksnes

teatavatel tingimustel, imporditud tooteid käsitleva õigusaktiga aga määratakse nende müügihinnad kindlaks selle hinnataseme alusel, mida tootjad kasutavad tootjariigis.

19. Selline õigusakt, millega tehakse vahet kahel tooterühmal, tuleb lugeda koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmeks, juhul kui see võib mis tahes viisil muuta imporditud toodete müümise keerukamaks.

20. Antud juhul kõne all oleva õigusakti vastavust eespool nimetatud eeskirjadele tuleb hinnata importiva liikmesriigi turul valitsevate tingimuste alusel.

21. On tõsi, et õigusakt, millega külmutatakse hinnad teatava kuupäeva seisuga, võtab kodumaiste toodete osas põhimõtteliselt arvesse baashinda, mida tootja võtab sel kuupäeval ostjatelt nende toodete eest tootjariigis, ning antud juhul määratakse sama kriteeriumi alusel kindlaks ka imporditud toodete hind. Tootja baashinna kui kriteeriumi sobivus on aga tootjaliikmesriigis ja teistes liikmesriikides erinev tulenevalt õigusnormidest ja majanduslikest tingimustest, mis mõjutavad kõnealuse hinna kujunemist viimatinimetatud riikides. Seega on antud juhul kõne all oleval õigusaktil erinev mõju ühelt poolt selle liikmesriigi tootjatele, kes kehtestab hinnad tootjate endi poolt eelnevalt kindlaks määratud tasemel ning teiselt poolt selle liikmesriigi tootjatele, kes kehtestatakse hinnad ise ühepoolset kindlaks määrab.

22. Enne sellise eristava õigusakti jõustumist oli kodumaiste toodete ja imporditud toodete tootjatel võimalik kasutada ära importturul valitsevate tingimustega kaasnevaid soodustusi, kuid pärast kõnealuse õigusakti jõustumist saavad seda teha üksnes kodumaiste toodete tootjad. Seevastu imporditud toodete tootjate jaoks on siduvad need hinnad, mis on kehtestatud liikmesriigis, kus tooted toodetakse.

23. Selline olukord võib imporditud toodete müügi seada ebasoodsamasse olukorda, muutes kõnealuse müügi keerukamaks, võimatuks või igal juhul vähem kasumlikuks kui kodumaiste toodete müügi, juhul kui hinnatase, millele importiva liikmesriigi õigusakt teistest liikmesriikidest pärinevate toodete osas viitab, on madalam, kui antud liikmesriigist pärinevatele toodetele kohaldatav hinnatase. Seepärast võib see antud olukorras takistada liikmesriikidevahelist kaubandust.

24. See järeldus ei välista liikmesriikide võimalust võidelda inflatsiooni vastu ja võtta vastu meetmeid mis tahes päritoluga ravimite hinnatõusu kontrollimiseks, juhul kui nad teevad seda meetmete abil, mis ei sea imporditud ravimeid ebasoodsamasse olukorda.

25. Esimese küsimuse esimesele osale tuleb seega vastata, et EMÜ asutamislepingu artikkel 30 keelab liikmesriigil imporditud ravimite osas vastu võtta selliseid õigusakte, milles viidatakse tootjaliikmesriigi territooriumil tarbimiseks mõeldud toodete puhul tavapäraselt kehtivatele tootja baashindadele, juhul kui kodumaisele toodangule kohaldatava õigusaktiga külmutatakse üksnes hinnatasemed konkreetse kuupäeva seisuga.

26. Esimese küsimuse esimese osa vastust silmas pidades ei ole Arrondissementsrechtbanki presidendi teistele küsimustele vaja vastata.

Kohtukulud

27. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Madalmaade valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

EUROOPA KOHUS,

vastates küsimustele, mille Arrondissementsrechtbank Den Haagi president talle oma 14. juuli 1982. aasta otsusega esitas, otsustab:

EMÜ asutamislepingu artikkel 30 keelab liikmesriigil imporditud ravimite osas vastu võtta selliseid õigusakte, milles viidatakse tootjaliikmesriigi territooriumil tarbimiseks mõeldud toodete puhul tavapäraselt kehtivatele tootja baashindadele, juhul kui kodumaisele toodangule kohaldatava õigusaktiga külmutatakse üksnes hinnatasemed konkreetse kuupäeva seisuga.

Mertens de Wilmars

Koopmans

Bahlmann

Galmot

Pescatore

Mackenzie Stuart

O'Keeffe

Bosco

Everling

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 29. novembril 1983 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

P. Heim

J. Mertens de Wilmars